

Mittuniversitetet
Rektor

Luntmakargatan 13, Box 7851,
SE-103 99 Stockholm, Sweden
Tfn/Phone: +46 8 563 085 00
Fax: +46 8 563 085 50
hsv@hsv.se, www.hsv.se

Magnus Granlund
08-563 088 38
magnus.granlund@hsv.se
BESLUT

2011-10-18
Reg.nr 31-6932-10

Anmälan mot Mittuniversitetet angående bristande rättsäkerhet vid examination av examensarbeten

Anmälan

XX och YY har i en anmälan till Högskoleverket anført att det finns brister i rättsäkerheten vid examinationen av examensarbeten på kursen Pedagogik GR (C), Allmänt utbildningsområde, 61–90, 30 högskolepoäng, vid Mittuniversitetet. XX och YY har i huvudsak anført följande. Det finns stora brister i hur de olika examinatorerna bedömer och hanterar sina ärenden. Det finns inte heller några gemensamma riktlinjer för hur examinatorerna ska gå till väga för att garantera en likvärdig process. Detta har bekräftats av Mittuniversitetet, men inga åtgärder har vidtagits för att förbättra situationen för studenterna som drabbas av detta nu.

Flertalet studenter fick redan vid examinationstillfället veta om deras uppsats var godkänd eller inte. Andra elever fick inte veta detta. Inget gjordes för att motverka denna orättvisa. Vissa examinatorer meddelade även exakta betyg och talade om vilka ändringar som krävdes för ett högre betyg. En examinator framhöll också hur en förändring av uppsatsen kunde leda till att den gick från godkänd till underkänd.

Vidare har olika bedömningsmatriser använts. Vissa examinatorer använde inte bedömningsmatriser alls. En del studenter fick även, med hjälp av bedömningsmatriser, veta exakt vilka ändringar som examinatorerna krävde. Andra examinatorer ville inte ge precisa svar på detta, då det ansågs utgöra en del av uppgiften att förstå det själv. Några examinatorer nekade studenterna tillfälle att resonera med dem i enrum efter den publika examinationen. Vidare kritiserade en del examinatorer studenter som använde den rekommenderade uppsatsmallen. Vissa examinatorer påstod också att uppsatsen borde vara högst 35 sidor, trots att institutionen hade rekommenderat att den skulle vara 45 sidor. En del examinatorer bedömde den version av uppsatsen som lämnades in inför examinationstillfället, medan andra bedömde den slutgiltiga versionen som lämnades in tio dagar efter examinationstillfället.

Examinatorernas bedömningar skilde sig mycket åt. Mittuniversitetet har hänvisat till examinatorernas individuella förfaringsätt, vilket gör processen godtycklig och osäker. Studenterna är helt utlämnade till examinatorerna. Detta är inte förenligt med

vad Högskoleverket anger i publikationen *Rättssäker examination* om vikten av tydliga regler och rutiner för en rättssäker examination. Examinatorernas krav skiljde sig åt på många avgörande sätt. Detta strider bl.a. mot vad som anges i nämnda publikation om att lika fall ska behandlas lika.

Bedömningarna mellan handledare och examinator varierade mycket och dessa förde inte heller någon dialog med varandra. I vissa fall bedömde handledaren att uppsatserna låg på B-nivå, medan examinatorn, efter omfattande ändringar, satte betyget D. Detta tyder på att processen lider av samma problem som i ett beslut där Högskoleverket kritiserade Högskolan i Gävle (reg. nr 31-4991-06). Först en vecka före examinationstillfället fick de reda på vilken examinator de skulle få. Riktlinjerna för examinationen är mycket knapphändiga i kursplanen. Deras begäran om omprövning avslogs i första skedet, men vid hänvisning till högskoleförordningen (1993:100) tog Mittuniversitetet upp ärendet. Den ursprungliga examinatorn genomförde omprövningen. Examinatorn har inte funnit att betyget är uppenbart oriktigt, trots att Mittuniversitetet har bekräftat att de inte har haft gemensamma tillvägagångssätt i examinationsprocessen.

Utredning

Yttrande från Mittuniversitetet

Högskoleverket har begärt att Mittuniversitetet ska yttra sig över anmälan. Mittuniversitetet har anfört i huvudsak följande. Det finns fog för en del av anmälnas kritik och institutionen tar kritiken på stort allvar. Det finns sedan ett flertal år riktlinjer för examensarbetet. Institutionen arbetar med att revidera och förtydliga riktlinjerna för examensarbetet. Vidare förs fördjupade diskussioner mellan handledare, seminarieledare och examinator om ansvarsfördelningen gällande examensarbeten. Riktlinjerna kommuniceras till studenterna, bl.a. vid flera informationstillfällen terminen innan studenterna skriver sitt examensarbete. Examensarbetet omfattar 15 högskolepoäng och ingår som ett moment i kursen Allmänt utbildningsområde 61–90 högskolepoäng. För hela kursen finns ett examinatorskollegium bestående av tre personer. En av personerna är hela kursens examinator. Examinationen av examensarbetet genomförs vid ett seminarium där seminarieledaren är den rättande läraren som lämnar underlag för betygsättning till examinator. Det förhållandet att seminarieledaren utses sent beror bl.a. på att universitetet under lång tid har strävat efter att inte lotsa studenten mot olika personers vetenskapliga preferenser. Detta kan bli fallet om studenterna vet vem som ska bedöma arbetet.

I anmälan anförs att inte alla studenter får reda på om de är godkända eller inte vid examinationstillfället och att vissa studenter även får reda på betyg. Avsikten är att alla studenter ska få tillgång till samma information i dessa avseenden. Denna ordning kommer att tydliggöras i riktlinjerna för examensarbetet.

De olika bedömningsmatriser som används är endast formmässigt åtskilda. Innehållsmässigt följer de samtliga de bedömningsområden och bedömningskriterier

som finns i riktlinjerna för examensarbetet. Mittuniversitetet kommer att säkerställa att endast den bedömningsmatris som finns i riktlinjerna används och kommuniceras med studenterna.

Enligt riktlinjerna för examensarbetet ska det finnas tid för enskilt samtal mellan seminarieledaren och studenterna i direkt anslutning till examinationen. Det finns utlagt utrymme i seminarschemat för att dessa utvärderingssamtal ska kunna genomföras i direkt anslutning till examinationen. Universitetet beklagar de fall då studenter inte erbjudits tillfälle till sådana samtal. Mittuniversitetet kommer att göra en översyn av hur riktlinjerna tillämpas för att undvika en upprepning.

Mittuniversitetet kommer även att säkerställa att studenterna inte får kritik för att de använder den rekommenderade uppsatsmallen. När det gäller sidantalet på uppsatserna så anser Mittuniversitetet att lärarna måste ha möjlighet att ge studenterna ungefärliga besked om vilket sidantal som förväntas, men att detta kan skilja sig åt beroende på t.ex. vilket ämne uppsatsen avser. Det måste därför anses rimligt att enskilda lärare ger vägledning i detta avseende, eftersom de är insatta i det aktuella forskningsproblemet. I anmälan anförs även att examensarbetet bedöms i olika versioner. Detta är till viss del beroende av hur examensarbetet har bedömts. Som framgår av riktlinjerna för examensarbetet finns det ett flertal möjligheter vid bedömning och betygsättning. Är arbetet godkänt och får ett av betygen A–E sker det på ett vis. Kan arbetet godkännas med vissa kompletteringar sker det enligt principen för Fx. Om arbetet är underkänt sker det enligt principen för F. Huruvida en seminarieledare kan ange betyg för examensarbetet redan vid seminariet är beroende av hur examensarbetet bedömts. Det finns dock anledning att se över hur de olika betygsalternativen används, på vilket sätt eventuella kompletteringar ska ske och vilka betygsutfall som bedömningen av arbetet kan resultera i, för att göra detta tydligare för studenterna.

Det är förmodligen omöjligt att genomföra bedömningar av examensarbeten utan att bedömningarna skiljer sig åt. Bedömningarna har dock inte varit rättsosäkra. I samtliga fall har bedömning och betygsättning skett i enlighet med de bedömningsområden och bedömningskriterier som finns i riktlinjerna för examensarbetet. I de två bedömningsfall som det hänvisas till menar anmälnarna att bedömningen varierar stort mellan handledare och examinator. Handledare och betygsättande lärare har dock varit överens om att examensarbetet är godkänt. Endast graden av godkänt har skiljt sig åt. Den aktuella handledaren har även uppgett att denne inte har gett något betygsomdöme till studenterna före examinationen.

När studenterna i det aktuella fallet begärde omprövning av betyget erbjöd sig den rättande läraren, tillika seminarieledaren, att titta på arbetet igen för att undanröja eventuella felaktigheter i sin bedömning. Efter att den rättande läraren läst igenom examensarbetet skickades det vidare till examinatorskollegiet för kursen. Då läraren vidhöll sin bedömning som betygsunderlag för examinator gick ärendet vidare till kursens examinator för prövning enligt 6 kap. 24 § högskoleförordningen.

Kompletterande yttrande från anmälarna

XX och YY har lämnat synpunkter på Mittuniversitetets yttrande. De har i huvudsak anfört följande. Det saknas väsentliga delar av gemensamma riktlinjer för bedömningarna av examensarbetena. De fick inte samma feedback av seminariehandledaren som deras studiekamrater fick. De kritiserades även av seminariehandledaren för att de följde kurslitteraturen under skrivprocessen. Deras examinator tog inte heller hänsyn till samtliga bedömningspunkter. De båda bedömningarna som examinatorn gjorde skiljer sig också åt. I den andra bedömningen saknas tre av sex bedömningsaspekter. Handledarens och seminariehandledarens bedömningar av uppsatsen skiljer sig väsentligt åt. De har inte fått någon motivering till omprövningsbeslutet, trots att de bett om en sådan. De är osäkra på om omprövningsprocessen har gått rätt till.

Förtydligande yttrande från Mittuniversitetet

Högskoleverket har begärt att Mittuniversitet ska förtydliga sitt yttrande till Högskoleverket på några punkter. Mittuniversitetet har anfört i huvudsak följande. I praktiken har en av personerna i examinatorskollegiet varit examinator för examensarbetet. Vid vissa uppsattsseminarier har det inte funnits med någon examinator. För det seminarium som anmälan handlar om har seminarieledaren t.ex. inte varit examinator. Anmälarna har troligen missförstått vem som fungerar som seminarieledare respektive examinator. Det kan förmodligen ha hänt att seminarieledande lärare kommunicerat betyg till någon student innan underlaget lämnades till examinator.

Högskoleverkets bedömning

Högskoleverkets uppgifter

Högskoleverket har till uppgift att utöva tillsyn inom sitt verksamhetsområde. Det innebär bl.a. att verket förvissas sig om att universitet och högskolor följer lagar och förordningar inom området. Beslut om betyg får inte överklagas, vilket innebär att varken Högskoleverket eller någon annan myndighet kan överpröva en av högskolan utsedd examinatorns beslut om betyg. Högskoleverket kan inte heller uttala sig om bedömningar av studenters prestationer som en handledare eller examinator gör, men kan ha synpunkter på den formella hanteringen av handledningen och examinationen.

Formerna för bedömning av studenternas prestationer

I kursplanen för den aktuella kursen anges under rubriken "Examination" att "Studenten examineras skriftlig och/eller muntligt."

Av 6 kap. 14 § högskoleförordningen framgår att det för en kurs ska finnas en kursplan. Av 6 kap. 15 § samma förordning följer bl.a. att formerna för bedömning av studenternas prestationer ska anges i kursplanen. Föreskrifter i kursplaner om examinationsform är grunden för examinatorns myndighetsutövning mot en student.

Högskoleverket konstaterar att uttrycket ”skriftlig och/eller muntligt” inte ger studenten ett tillräckligt preciserat besked om hur examinationen ska gå till. En sådan skrivning kan därmed inte anses stå i överensstämmelse med 6 kap. 15 § högskoleförordningen. Högskoleverket är kritiskt till formuleringen i kursplanen och utgår från att Mittuniversitetet ser över kursplanen i denna del.

Examinators medverkan på uppsattsseminarierna

I Mittuniversitetets riktlinjer för examensarbetet inom lärarutbildningen anges att examinatorn är ordförande för uppsattsseminariet. Mittuniversitetet har anfört att det vid vissa uppsattsseminarier inte har funnits någon examinator med. Högskoleverket konstaterar att Mittuniversitetet inte har följt sina egna riktlinjer i denna del.

Utvärderingssamtal

XX och YY har uppgett att de har nekats ett utvärderingssamtal efter uppsattsseminariet. I Mittuniversitetets riktlinjer för examensarbetet inom lärarutbildningen anges att ”Lärare som ansvarar för bedömning och examination har avslutningsvis utvärderingssamtal med respondenten (författaren) och opponenter efter seminariet.”

Mittuniversitetet har beklagat de fall då studenter inte erbjudits tillfälle till sådana samtal och uppgett att en översyn kommer att göras av hur riktlinjerna tillämpas för att undvika en upprepning. Även i detta fall har alltså riktlinjerna inte följts i vissa fall. Högskoleverket utgår från att universitetet ser till att de utlovade åtgärderna får avsedd effekt.

Besked om betyg

XX och YY har uppgett att vissa studenter redan vid examinationstillfället fick veta om deras uppsats var godkänd eller inte och att vissa studenter även fick information om exakt betyg på uppsatsen. Mittuniversitetet har, i ett förtydligande yttrande till Högskoleverket, anfört att det förmodligen kan ha inträffat att seminarieledande lärare, som inte varit examinator, har kommunicerat betyg till studenter innan underlag har lämnats till examinator.

Av 6 kap. 18 § högskoleförordningen framgår att betyg ska beslutas av en av högskolan särskilt utsedd lärare (examinator). En seminarieledande lärare, som inte är examinator, kan därför inte meddela ett betyg innan examinator har fattat beslut om detta. Högskoleverket förutsätter att Mittuniversitetet vidtar lämpliga åtgärder för att säkerställa att så inte sker.

Omprövning av betyg

XX och YY har framfört synpunkter på Mittuniversitetets hantering av deras begäran om omprövning av betyget på examensarbetet. Som påpekats ovan kan Högskoleverket inte överpröva en av högskolan utsedd examinatorns beslut om betyg. Detta gäller även omprövningsbeslut som avser betyg. Högskoleverket kan dock ha

synpunkter på den formella hanteringen av omprövningen. Högskoleverket har, utifrån den utredning som finns i ärendet, inte funnit att Mittuniversitetet har agerat felaktigt i samband med omprövningen av betyget.

Anmälarnas övriga anmärkningar

Anmälarna har framfört flera andra anmärkningar mot Mittuniversitetet. Universitetet har kommenterat dessa anmärkningar och i vissa fall utlovat åtgärder. Högskoleverket finner inte skäl att uttala sig i dessa frågor, men utgår från att Mittuniversitetet vidtar de utlovade åtgärderna.

Ärendet avslutas med den kritik som framgår av det ovan sagda.

Detta beslut har fattats av chefsjuristen Christian Sjöstrand efter föredragning av verksjuristen Magnus Granlund.

Christian Sjöstrand

Magnus Granlund

Kopia till:

XX

YY